

Muziek als toevalstreffer

8 mei 2011

Een fenomeen dat volledig uit de belangstelling van de scheppende toonkunst verdween, is de muziek als toevalstreffer. Een naoorlogs dadaïstisch componisme waaraan de dobbelsteen ten grondslag lag en indertijd lachbuien en onbehagen in de concertzalen veroorzaakte. Een muzikale beweging die de welhaast sacrale ernst van het (post)serialisme becommentarieerde. Deze aleatorie, want zo heette dat compositorisch verschijnsel, was vooral manifest bij de Italiaanse *futuristen* die er een onbekommerd understatement van bouwden. Zij eisten van de toehoorders een luistergedrag dat zelfs tijdens de onzinnigste geluidsstruif *tongue in cheek* moest blijven. Maar onderdrukking kriebelt dus de komische noot in de zaal explodeerde niet zelden. Een bedoeld effect want tegelijkertijd werd van de orkestmusici een inlevingsvermogen gevergd dat tot de uiterste grenzen van de groei reikte. De performance namelijk, was tenminste zo belangrijk als het veelal onvoorspelbaar klinkend resultaat. Zo deed eens een seinpaal het Concertgebouworkest tijdens het spelen naar links of rechts hellen. Bij een andere gelegenheid moest de dirigent (Lucas Vis) door het omhoog steken van grote, met cijfers en pijlen bedrukte stukken karton, bijbehorende orkestgroepen in actie brengen totdat een - ik verzin 't echt niet - omvallend rek met buisklokken er een einde aan maakte. En een werk van Bruno Maderna voor twee piano's en klein orkest - *Giardino religioso* - eindigde met het spelen van tafeltennis over de kleppen van de twee vleugels. Conventioneel muziekschrift was schaars. Cirkels, vierkanten, geraspte vlakken en inktspatten bepaalden goeddeels het muzikale leesplankje van de musici. Het bleek een kortstondige reflectie van de muzikale tijdgeest die inmiddels allang weer historie is. De vraag rijst of er, nu de politieke afrekening een steeds naargeestiger stempel op het kunstleven drukt, er niet opnieuw iemand kan opstaan die op eigentijdse wijze een lachbui kan toonzetten.

